

УДК 347.9

В.О. РОБОТИНСЬКА, Ужгородський національний університет

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ «ГЛАСНІСТЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ»

Ключові слова: цивільне судочинство, гласність цивільного процесу, атрибутивні ознаки, сутність

Для того, щоби зрозуміти сутність поняття «гласність цивільного процесу», варто усвідомити та проаналізувати коло тих ознак, які формують зміст цієї правової категорії. Визначаючи співвідношення між «гласністю цивільного процесу» з іншими схожими термінами, які вживаються в науці цивільного процесу, можна побачити ряд таких ознак. Зокрема, «гласність цивільного процесу» виражається через терміни «інформованість» та «відкритість цивільного процесу», де останній є синонімом «публічності цивільного процесу» (але не в тому разі, коли мова йде про характер інтересів, що захищаються та забезпечується «доступністю інформації про правосуддя» в цивільних справах). «Гласність цивільного процесу» є частиною «гласності судової влади» у функціональному значенні, що охоплює собою виключно юрисдикційну діяльність суду в сфері правосуддя по цивільним справам.

Питаннями розмежування правового поняття «гласність цивільного процесу» займалися багато науковців (О.О. Гаврилюк, В.В. Городовенко, І.А. Приходько, І.М. Спіцин, Є.Г. Фоменко тощо), але навіть наразі не можна знайти наукову працю, де би більш-менш виважено та не суперечливо була вирішена дана проблема. А якщо взяти до уваги ознаки «гласності цивільного процесу», то зовсім не багато науковців, чиї праці досліджують сутність цього правового поняття, розкривають їх. Тому метою статті є визначення сутності «гласності цивільного процесу» як правового явища, що проявляється під час розгляду та

вирішення цивільних справ через аналіз його атрибутивних ознак.

Виходячи із матеріалу щодо розмежування поняття «гласності цивільного процесу» від інших подібних термінів, що вживаються з ним, вважаємо, що ознаками цього правового поняття, які розкривають його сутність, є відкритість цивільного процесу, офіційне інформування по цивільній справі учасників процесу та публіки з використанням процесуально-правових та матеріально-правових засобів, які забезпечують безпосереднє сприйняття інформації по ній. Розглянемо вказані ознаки «гласності цивільного процесу» більш детально.

По-перше, відкритість цивільного процесу як ознака «гласності цивільного процесу» буде показувати порядок діяльності суду, що розглядає цивільну справу, який передбачає участь в її розгляді, в першу чергу, зацікавлених учасників цивільного процесу, що повинні мати можливість висловити свою думку, інших учасників процесу, що повинні посприяти у вирішенні цивільної справи, а також сторонніх осіб, публіки, яка повинна мати можливість побачити «наживо» цивільний процес.

Якщо виходити з етимології терміну «гласний», можна побачити, що він пов'язується із старовинним коренем «глас» або «голос», тобто вирішувати справу із врахуванням твого голосу. ЦПК України в ст.6, яка стосується гласності цивільного процесу, містить наступне правило: «ніхто не може бути позбавлений права на інформацію про час і місце розгляду своєї справи» (ч.2). Ось чому «відкритість», у першу чергу, передбачає участь у розгляді цивільної справи тих осіб, які є зацікавлені в її вирішенні. Вони добиваються захисту своїх прав та інтересів у суді, а суд повинен вирішувати всі питання, що пов'язані з розглядваною цивільною справою, із врахуванням думки обох сторін, що буде відповідати їх ривності перед судом. Зокрема, «заяви і клопотання осіб, які беруть участь у справі, розглядаються судом після того, як буде заслухана думка решти присутніх у судовому засіданні

осіб, які беруть участь у справі» (ч.1 ст.168 ЦПК України).

Інші учасники процесу беруть участь у цивільній справі для виконання різноманітних функцій, але в цілому вони сприяють суду в її вирішенні. Без них процес неможливий. Ось чому їх участь у справі є їхнім обов'язком, навіть у тому разі, якщо проводиться «закрите судово засідання» (ч.5 ст.6 ЦПК України).

Історико-правовий матеріал, який був нами розглянутий попередньо, показав, що мали місце в еволюції гласності цивільного судочинства історичні періоди, коли цивільний процесу проводився за обов'язкової участі публіки, що активно допомагала вирішувати суду цивільну справу, а потім, після певного періоду заборони участі публіки, настав період можливості участі публіки в розгляді цивільної справи. «Публічність» цивільного процесу пов'язують із можливістю публіки взяти участь у відкритому розгляді цивільної справи.

У цьому контексті «відкритість» буде виступати атрибутивною ознакою «гласності», яка відображає її зміст, а «публічність» частиною «відкритості». Ось чому важко збагнути позицію О.О. Гаврилюка, який вказує, що «гласність» та «відкритість» є «взаємопов'язані між собою, але не тотожні поняття» [1, с.47].

Забезпечується «відкритість» цивільного процесу через проведення так званих «судових засідань». Вони можуть бути як «відкритими», так і «закритими», де в першому випадку буде повноцінно діяти «публічність цивільного процесу», а в другому – його відкритість тільки для учасників цивільного процесу. В жодному разі норми цивільного процесуального законодавства не дають можливості суду перетворити цивільний процес у канцелярський розгляд цивільної справи, куди не мають доступу ні учасники цивільного процесу, ні публіка.

Якщо «відкритість» цивільного процесу виступає атрибутивною ознакою «гласності цивільного процесу», то чому в такому разі законодавець у ст.6 ЦПК України говорить про «гласність і відкритість», нібито вказую-

чи на рівнозначність цих понять. До речі, на підставі такого законодавчого вирішення цього питання, деякі дослідники помилково стверджують, що «гласність – це забезпечення судом особам, чиїх інтересів стосується справа, права знати про дату, час і місце судового засідання у ній, права бути вислуханим у суді, а також знати про всі ухвалені рішення у справі. Відкритість судового процесу зумовлює надання особам, які не причетні до судової справи, права бути присутніми в судових засіданнях». Хоча вище у вказаному джерелі даний дослідник стверджує прямо протилежне: «варто погодитися з тими дослідниками, які вважають, що принцип гласності судочинства... традиційно означав свободу доступу громадян до залів судових засідань» [2, с.39–40]. Інший науковець дає інакше визначення «відкритості» судового розгляду: чіткий та прозорий судовий процес, який є зрозумілим не лише для його учасників, а також і для громадськості [1, с.50]. З цим не можна погодитися, оскільки тут мова йде про доступність цивільного процесу. Треті науковці не бачать абсолютно ніякої різниці між термінами «гласність» та «відкритість» [3, с.596]. Четверті вважають, що «відкритість є однією з форм реалізації гласності судочинства» [4, с.421].

Нормативно чинний ЦПК України не розмежовує такі терміни, як «гласність» та «відкритість», вказуючи, що «розгляд справ у всіх судах проводиться усно і відкрито» (ч.1 ст.6). Окремі науковці, коментуючи назву ст.6 ЦПК України, вказують на її невдалий характер, оскільки складається враження нібито стаття закріплює два принципи, що є зовсім не так, «оскільки відкритість є головною ознакою принципу гласності» [5, с.14]. Ось чому вважаємо, що назву статті 6 ЦПК України слід викласти в новій редакції: «Гласність цивільного процесу».

Важливість «відкритості» як ознаки «гласності цивільного процесу» полягає у тому, що вона не стільки показує певну вимогу до порядку розгляду цивільних справ у судовому засіданні, скільки для кого цей порядок пе-

редбачається: судові засідання повинно бути проведено за участі учасників цивільного процесу та забезпечена можливість доступу публіки до нього. Це є свого роду адресна ознака, яка визначає коло суб'єктів, на яких поширюється дія «гласності цивільного процесу». Але ми не погоджуємося із тим, що дана ознака є головною серед ознак, які характеризують «гласність цивільного процесу», оскільки для успішної її реалізації має бути сукупна дія всіх її ознак.

По-друге, «інформування» по цивільній справі як ознака «гласності цивільного процесу». Ця ознака є однією із найбільш очевидних ознак поняття «гласності цивільного процесу». Адже розгляд цивільної справи є відкритий саме для того, щоби як учасники цивільного процесу, так і сторонні особи мали змогу отримати всю необхідну їм інформацію про розгляд та вирішення цивільної справи, про її рух від початку до кінця, про позицію суддів по тому чи іншому процесуальному питанні, про долю судових рішень у цивільній справі, про норми закону, які застосовує суд, вирішуючи цивільну справу, про розмір присудженого з сторони, яка її прогнала, про розподіл судових витрат тощо. Тобто, нас цікавить усе, що відбувалося в цивільній справі та пов'язано із її розглядом та вирішенням судом.

Багато науковців, аналізуючи поняття «гласності цивільного процесу», вивчають її за допомогою теорії інформації, виділяючи такі структурні елементи інформаційного процесу як об'єкт, суб'єкт, засоби отримання інформації та власне сама інформація [6, с.24].

«Інформування» по цивільній справі у контексті гласності передбачає отримання інформації по цивільній справі та її використання. Саме вказані два послідовні етапи інформаційного процесу важливо розглянути у контексті цієї ознаки «гласності цивільного процесу».

Під час отримання інформації по цивільній справі всі зацікавлені у тому, щоби вона була достовірною, своєчасною, повною та прозорою. Указані вимоги до інформування по цивільній

справі залежно від суб'єктного складу, який охоплюється «гласністю цивільного процесу» визначаються по-різному.

Для учасників цивільного процесу достовірність інформації про цивільну справу передбачає відповідність її об'єктивній реальності (наприклад, отримана ухвала суду про відкриття апеляційного провадження). Повнота інформації про цивільну справу означає надання всіх необхідних даних для учасників цивільного процесу, що необхідні їм для вчинення ними своїх функцій (наприклад, відображення в судовій повістці часу та місця вчинення процесуальних дій за межами суду). Своєчасність надання такої інформації для учасників цивільного процесу означає її направлення у межах тих процесуальних строків, які виписані законом (наприклад, судовою повісткою-викликом має бути вручена не пізніше, ніж за три дні до судового засідання – ч.4 ст.74 ЦПК України). Прозорість надання інформації по цивільній справі для учасника цивільного процесу означає, що інформація має бути ясною та зрозумілою для її адекватного, правильного сприйняття та не викликати багатозначного тлумачення (наприклад, якщо рішення суду є незрозумілим, то особи, які беруть участь у справі можуть попросити суд його роз'яснити – ч.1 ст.221 ЦПК України).

Публіка також зацікавлена в достовірній, своєчасній, повній та прозорій інформації по цивільній справі, але на відміну від учасників цивільного процесу, у неї набагато менше правових можливостей по впливати на якість отримуваної інформації по цивільній справі. Наприклад, якщо рішення суду для публіки в силу використання правової термінології є незрозумілим, то вона не вправі просити суд пояснити його, на відміну від учасника цивільного процесу, який, перебуваючи в залі судового засідання в момент проголошення судового рішення, має можливість таким правом скористатися. Крім того, відносини між судом, що розглядає цивільну справу та публікою, яка присутня в залі суду не носять процесуальний характер, а тому вони не взяті

в процесуальні строки. Мало того, у ряді випадків учасники цивільного процесу можуть отримати більше інформації по цивільній справі ніж публіка при її закритому розгляді.

Оскільки для багатьох присутніх у залі судового засідання (як учасників цивільного процесу, так і публіки), важливе значення буде мати майбутня робота із отриманою інформацією по цивільній справі, то вони також зацікавлені в наданні такої інформації стійкої форми, що дасть змогу постійно повертатися до її змісту за нагоди. Ось чому, вважаємо, що фіксування інформації по цивільній справі не тільки учасниками процесу, але і публікою, у тому числі й технічними засобами, направлено на забезпечення подальшого майбутнього використання інформації по цивільній справі. Саме тому ми не можемо погодитися із тими науковцями, які розглядають повне фіксування цивільного процесу як самостійний принцип, що діє поряд із принципом гласності цивільного процесу [7, с.377; 8, с.11–15]. Навпаки, повне фіксування цивільного процесу, яке проводить суд своїми технічними засобами направлено на отримання особами, які беруть участь у справі інформації про хід судового засідання в цивільній справі (це впливає із їх правового статусу). «Гласність судочинства у цьому аспекті не зводиться тільки до вільного доступу у зал судового засідання і до права присутніх інформувати інших осіб про те, що вони спостерігали у судовому засіданні. Гласність судочинства означає також право кожного з присутніх у судовому засіданні за допомогою відповідних засобів спостерігати за ходом процесу, а також фіксувати хід судового засідання» [9, с.170]. Тому фіксування судового засідання виступає одним із механізмів, що направлені на реалізацію «гласності цивільного судочинства».

Отже, в плані отримання інформації по цивільній справі учасники цивільного процесу мають явну перевагу перед публікою, що присутня в залі судового засідання.

Отримання інформації по цивільній справі не є самоціллю, оскільки вона підлягає пода-

льшому використанні. Якщо учасники цивільного процесу використовують її для виконання своїх процесуальних функцій або забезпечення захисту своїх прав та інтересів, то для публіки, що присутня в залі судового засідання інформація може являти різноманітну цінність: від звичайної цікавості про долю справи до професійного інтересу. І тут, враховуючи те, що категорія «гласність» пов'язується із демократією в суспільстві, заборонити використання такої інформації ніхто не вправі. Саме завдяки можливості використовувати отриману інформацію по цивільній справі формується так званий громадський контроль за цивільним судочинством. Власне для *розповсюдження* як форми використання такої інформації і був придуманий принцип гласності. Адже публіка у залі суду може представляти собою незначну кількість осіб (одна-дві людини), що може на суддю, який розглядає цивільну справу, не справити психологічного ефекту контролю за його діями. Але можливість винести на громадське обговорення дії судді в цивільній справі нівелює цю незначну присутність, перетворюючи її в громадську активну позицію.

Значення цієї ознаки гласності полягає у тому, що вона є предметною, оскільки показує, заради чого проводиться відкриті судові засідання: заради того, щоб учасники цивільного процесу та публіка могли отримати інформацію по цивільній справі.

По-третє, інформування учасників цивільного процесу та публіки про цивільну справу відбувається на підставі процесуально-правових та матеріально-правових засобів.

Дана ознака «гласності цивільного процесу» має надзвичайно важливе значення, оскільки вона показує, якими чином відбувається інформування по цивільній справі тих суб'єктів, які охоплюються поняттям «гласність цивільного процесу».

Всі учасники цивільного процесу отримують інформацію по цивільній справі в тому обсязі та у тій процесуальній формі, яка відповідає їхньому процесуальному статусу. Їхні

цивільні процесуальні відносини з судом з цього приводу регламентуються цивільними процесуальним законодавством України, яке і визначає способи їх інформування судом (судовими повістками, ухвалами суду, рішеннями суду тощо)

Публіка, яка присутня в залі суду, не вступає у цивільні процесуальні відносини з судом, який розглядає цивільну справу, оскільки вони не є учасниками цивільного процесу. Разом із тим, їх правовий статус в залі судового засідання щодо отримання, фіксації та розповсюдження інформації по цивільній справі безпосередньо із зали судового засідання теж чітко визначений цивільним процесуальним законодавством. Воно також визначає випадки не допуску публіки до зали судового засідання. Звичайно, що є норми матеріального законодавства, які регламентують «гласність» як правову категорію, зокрема, Конституція України, закон України «Про судоустрій і статус суддів». Але це є загальне законодавство по відношенні до цивільного процесуального законодавства, яке, відповідно до завдань цивільного судочинства, своїми нормами деталізує з правової категорії «гласність» таке правове поняття, як «гласність цивільного процесу».

Крім того, публіка може вступати у матеріальні відносини із судом з приводу отримання інформації по цивільній справі на підставі численного матеріального законодавства з цього приводу. Зокрема, мова йде про такі Закони України як «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення і радіомовлення», «Про звернення громадян», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних», «Про доступ до судових рішень», «Про доступ до публічної інформації» тощо. Вищевказані Закони передбачають

правові засоби матеріального характеру на отримання інформації по цивільній справі. Проте, на відміну від «гласності судової влади» для «гласності цивільного процесу» правові засоби матеріального характеру повинні таким чином для публіки надавати інформацію, щоби вона сприймалася безпосередньо, а не опосередковано (нижче про цю ознаку «гласності цивільного процесу» поговоримо більш детально – *Авт.*)

Таким чином, дана ознака «гласності цивільного процесу» показує, що учасники цивільного процесу та публіка отримують інформацію по цивільній справі на підставі різноманітних правових засобів, відмінних по своєму характеру. Учасники цивільного процесу отримують таку інформацію на підставі процесуально-правових засобів, оскільки вони вступають з судом у процесуальні відносини, а публіка отримує таку інформацію на підставі матеріально-правових засобів, оскільки вона з судом не вступає у процесуальні відносини. Разом із тим, публіка також може отримати інформацію по цивільній справі за допомогою процесуально-правових засобів, оскільки, перебуваючи у залі судового засідання або поза його межами, але безпосередньо сприймаючи те, що відбувається в ньому, на публіку поширюють дію процесуально-правові засоби, які в першу чергу направлені на учасників цивільного процесу (наприклад, проголошення судового рішення)

По-четверте, інформація, яка поширюється судом по цивільній справі, носить офіційний характер. Якщо говорити про «гласність судової влади», то не слід забувати, що мова йде про висвітлення діяльності саме органу державної влади, яким є суд. Оскільки «гласність цивільного процесу» є частиною поняття «гласності судової влади», то офіційний характер спілкування суду з учасниками цивільного процесу і публікою зберігається.

З моменту відкриття цивільної справи всі відносини між учасниками цивільного провадження набувають офіційного характеру.

Громадяни, які бажають бути присутніми в залі судового засідання, теж повинні розуміти, що вони спілкуються із суддями як чиновниками державної влади, які покликані керувати всіх ходом судового засідання. Ось чому учасники цивільного процесу та публіка повинні коритися всім законним наказам головуючого та інших працівників суду, що сприяють йому розглядати цивільну справу в судовому засіданні.

В інформаційній відносинах, що побудовані по принципу запиту інформації, суд виступає суб'єктом, у кого запитують, а учасники процесу та публіка – суб'єктом, хто питає. Відповідь суду завжди буде офіційною.

Офіційний характер інформації, що поширюється судом, має важливе значення. Якщо мова йде про інформацію, яку формує та передає суд, то закладається презумпція істинності такої інформації, яка, поки її не спростовано, вважається достовірною. Для контролю за діяльністю суду в громадянському суспільстві інформація, що він формує та передає, зазвичай, перевіряється. Але суд може передавати інформацію по цивільній справі, до формування якої він не має права (наприклад, копію позовної заяви позивача суд повинен направити відповідачу при відкритті провадження по цивільній справі). У такому разі передача такої інформації буде офіційною, але презумпція істинності щодо неї формуватися не буде, оскільки за її зміст несе відповідальність не судовий орган.

По-н'яте, безпосередність отримання інформації по цивільній справі. Дана ознака пов'язана із попередніми, що ми вище розглядали, та впливає із них.

Абсолютна більшість учасників цивільного процесу повинні особисто бути присутніми в судовому засіданні для виконання своїх процесуальних функцій. Отже, все що вони, наприклад, бачать в залі судового засідання, сприймається ними особисто. Тільки сторони, треті особи, заявники та зацікавлені особи можуть взяти участь у цивільній справі через

представника (окрім усиновлення – ч.1 ст.254 ЦПК України), опосередковано отримуючи від нього інформацію про рух справи та по інших питанням, що їх цікавлять.

Публіка, що присутня в залі суду, сприймає інформацію по цивільній справі також безпосередньо. В.В. Король, який розглядає зміст гласності тільки в широкому значенні, тобто не поширює це поняття на учасників процесу, вказує, що «сама доступність сприйняття ходу та результатів судового розгляду для публіки, яка вже присутня у залі судового засідання, як видається, обов'язково повинна бути доповнена безпосередністю такого сприйняття» [10, с.13].

Саме завдяки безпосередньому впливу на особу порядку розгляду цивільної справи, а також результатів її вирішення досягається виховна функція цивільного правосуддя. Поширення цієї інформації тими, хто її безпосередньо сприймав, іншим особам, теж буде сприяти виконанню виховних завдань цивільного процесу, але тут буде йти мова вже про опосередковане сприйняття інформації по цивільній справі (наприклад, опублікування перипетій та результатів розгляду цивільної справи в журналі або газеті). Саме це дає нам підстави вважати, що тут закінчується «гласність цивільного процесу» та починається «гласність судової влади».

Але деякі форми використання інформації про цивільну справу можуть забезпечити її безпосереднє сприйняття тими сторонніми особами, які не можуть бути присутні в залі судового засідання. Діючі норми ЦПК України заклали технологічну можливість доведення інформації по цивільній справі невизначеному колу сторонніх осіб. Зокрема, присутні на відкритому судовому засіданні можуть проводити «транслявання судового засідання по радіо і телебаченню» (ч.8 ст.6 ЦПК України). Завдяки цьому існує можливість безпосередньо сприймати все те, що відбувається в залі судового засідання багатомільйонній аудиторії, яка ніколи би не змогла бути присутньою в залі суду.

Отже, якщо публіка не безпосередньо сприймає все те, що відбувається у залі судового засідання, то це буде охоплюватися таким поняттям, як «гласність судової влади».

Безпосередність отримання інформації по цивільній справі слід відрізнити від такого принципу цивільного процесу, як безпосередність судового розгляду, який адресується суду, що розглядає цивільну справу. Справа полягає у тому, що під час реалізації «гласності цивільного процесу», адресним суб'єктом, до якого звернена дана засада цивільного судочинства, не є суд, що розглядає саму справу. Хоча, як вказує В.Д. Андрійцьо, висувуючи концепцію про допоміжних суб'єктів доказування, ним може бути суд, який виконує судові доручення та проводить забезпечення доказів [7, с.83].

Отже, значення цієї ознаки «гласності цивільного процесу» пов'язано із способом отримання інформації по цивільній справі. Якщо перші дві ознаки «гласності цивільного процесу» показують, хто отримує та що отримується під час розгляду цивільної справи, то дана третя ознака буде показувати як отримується суб'єктами дана інформація.

Не дивлячись на те, що ч.1 ст.6 ЦПК України вказує на те, що «розгляд справ у всіх судах проводиться усно і відкрито», вважаємо, що «усність» не варто розглядати в якості ознаки «гласності цивільного процесу», оскільки це є самостійний принцип цивільного судочинства, що вступає у взаємодію з принципом гласності цивільного процесу, що нами планується далі проаналізувати.

Отже, гласність цивільного процесу – це відкритий розгляд цивільної справи за обов'язкової участі учасників цивільного процесу та можливої участі публіки, яких суд офіційно, достовірно, своєчасно, повно, прозоро інформує про цивільну справу за допомогою процесуально-правових і матеріально-правових засобів, які дозволяють сприймати інформацію по ній безпосередньо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилук О. О. Принцип гласності та відкритості в адміністративному судочинстві України: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Гаврилук Олександр Олександрович. – Херсон, 2012. – 196 с.
2. Городовенко В. В. Принцип гласності та відкритості у вітчизняному судочинстві: проблеми реалізації / В. В. Городовенко // Вісник Верховного Суду України. – 2011. – № 9 (133). – С. 38–43.
3. Штефан М. Й. Гласність судового розгляду // Юридична енциклопедія : в 6 т. / М. Й. Штефан ; редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998– . – Т.1 : А–Г. – 1998. – 677 с.
4. Кройтор В. А. Процесуальний зміст принципу гласності цивільного судочинства / В. А. Кройтор // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 419–427 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_3_70.pdf.
5. Тертишніков В. І. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / Тертишніков В. І. – Х. : Видавець ФО-П Вапнярчук Н. М., 2009. – 608 с.
6. Праскова С. В. Теоретические основы гласности правосудия: дисс. ... кандидата юрид. наук : 12.00.01 / Праскова Светлана Васильевна. – М., 2004. – 214 с.
7. Андрійцьо В. Д. Теоретичні проблеми доказування в цивільному судочинстві України : монографія / Андрійцьо В. Д. – Ужгород : ТОВ «ІВА», 2014. – 410 с.
8. Кампо В. Фіксування судового процесу технічними засобами: проблеми сучасної конституційно-судової практики / В. Кампо // Віче. – 2013. – № 2. – С.11–15.
9. Курс цивільного процесу : підручник / [Комаров В. В., Бігун В. А., Баранкова В. В. та ін.] ; за ред. В. В. Комарова. – Х. : Право, 2011. – 1352 с.
10. Король В. В. Засада гласності та її обмеження в кримінальному судочинстві Укра-

їни: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09 / | 2002. – 217 с.
 Король Володимир Володимирович. – Львів, |

Роботинська В. О. Поняття та сутність «гласність цивільного процесу» / В. О. Роботинська // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 275–282 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_1_46.pdf

Порівнюється правове поняття «гласність цивільного процесу» з термінами, які йому синонімічні або мають подібне до нього значення. На підставі цього виводиться ряд ознак, що розкриваються сутність правового поняття «гласність цивільного процесу». До таких ознак віднесено відкритість цивільного процесу, офіційне інформування по цивільній справі учасників процесу та публіки з використанням процесуально-правових та матеріально-правових засобів, які забезпечують безпосереднє сприйняття інформації по ній. Поданий матеріал розкривається комплексно, із використанням досягнень не тільки доктрини цивільного процесу, але й інших процесуальних наук, а також матеріалів судової практики Європейського суду з прав людини.

***

Роботинська В.О. Понятие и сущность «гласность гражданского процесса»

Сравнивается правовое понятие «гласность гражданского процесса» с терминами, что ему синонимичны или имеют схожее значение. На основании этого выводится ряд признаков, что раскрывают сущность правового понятия «гласность гражданского процесса». К таким признакам отнесено открытость гражданского процесса, официальное информирование по гражданскому делу участником процесса и публики с использованием процессуально-правовых и материально-правовых средств, которые обеспечивают непосредственное восприятие информации по ней. Представленный материал раскрывается комплексно, с использованием положений не только доктрины гражданского процесса, но и других процессуальных наук, а также материалов судебной практики Европейского суда по правам человека.

***

Robotinska V.O. Becoming and Evolution of Principle of Publicity is in Civil Procedure

In this article author compares the concept of «publicity civil of procedure» with terms that are synonymous or related to its value. Bases on this it is deduced some signs that reveal the essence of the legal concept of «publicity of civil procedure». These characteristics include open of the civil procedure, an official informing civil cases process participants and the public, using procedural-legal and substantive-legal tools that permit the direct perception of information on it. The submitted material revealed a complex, using the achievements of not only the doctrine of civil process, but also other legal sciences, as well as judicial practice of the European Court of Human Rights.